

FRIEDRICH ENGELS

KARL MARX

Karl Marx, mies joka ensimmäisenä loi sosialismin ja samalla koko nykyisen työväenliikkeen tieteellisen perustan, syntyi Trierissä v. 1818. Hän luki aluksi oikeustiedettä Bonnissa ja Berliinissä, mutta antautui pian yksinomaan historian ja filosofian opintoihin ja v. 1842 hänestä oli vähällä tulla filosofian dosentti, kun sitten Fredrik Vilhelm III:n kuoleman jälkeen alkanut poliittinen liike heittäkin hänet toiselle elämänuralle. Camphausen, Hansemann ja muut Kölnissä olleet reiniläisen liberaaliporvariston johtomiehet perustivat hänen myötävaikutuksellaan »Rheinische Zeitung» -lehden⁴⁶, ja Marx, joka oli herättänyt sängen suurta huomiota arvostelemalla Reinin maapäivillä käytyä keskustelua, kutsuttiin syksyllä 1842 lehden johtoon. »Rheinische Zeitung» ilmestyi tietysti sensuurin alaisena, mutta sensuuri ei mahtanut sille mitään*. »Rheinische Zeitung» sai miltei aina julkaistuksi tarpeelliset artikkelit; sensorille heitettiin aluksi vähemmän arvokasta aineistoa poispyyhittäväksi, kunnes hän antoi periksi joko vapaaehtoisesti tai sen uhalla, että lehti ei seuraavana päivänä olisi ilmestynyt. Ollapa kymmenkunta lehteä, jotka olisivat olleet yhtä rohkeita kuin »Rheinische Zeitung» ja joiden julkaisijat olisivat olleet valmiit uhraamaan parisataa taaleria enemmän latomakustannuksiin, niin sensuuri olisi tehty mahdottomaksi Saksassa jo 1843. Mutta saksalaiset lehtien omistajat olivat pikkumaisia, arkoja poroporvareita, ja »Rheinische Zeitung» kävi taistelua yksin. Se kulutti loppuun sensorin toisensa jälkeen. Lopulta se sensuroitiin kahteen kertaan siten, että ensimmäisen sensuurin jälkeen hallitus-

* »Rheinische Zeitungin» ensimmäisenä sensorina oli poliisineuvos Dolleschall, sama mies, joka pyyhki kerran »Kölnische Zeitungista»⁴⁷ pois ilmoituksen *Philaletheen* (myöhemmin Saksin kuningas Juhana) tekemästä Danten »Jumalaisen näytelmän» käännöksestä huomauttaen: »Jumalaisista asioista ei saa tehdä mitään huvinäytelmää.»

presidentin oli sensuroitava se toistamiseen ja lopullisesti. Sekään ei auttanut. Vuoden 1843 alussa hallitus selitti, ettei lehdelle voida mitään, ja lakkautti sen ilman muuta.

Marx, joka sillä välin oli mennyt naimisiin tulevan taantumuksellisen ministerin von Westphalenin sisaren kanssa, muutti Pariisiin ja alkoi julkaista siellä A. Rugen kanssa »Deutsch-Französische Jahrbücheriä»⁴⁸, jossa hän aloitti sosialististen kirjoitustensa sarjan »Hegelin oikeusfilosofian arvostelulla». Sitten hän julkaisi yhdessä F. Engelsin kanssa teoksen »Pyhä perhe. Vastine Bruno Bauerille ja kumpp.» — satiirisen arvostelun eräästä viimeisestä muodosta, jonka silloinen saksalainen filosofinen idealismi oli saanut.

Kansantaloustieteen ja Ranskan suuren vallankumouksen historian tutkimiselta jäi Marxille silti vielä aikaa hyökätä tilaisuuden tullen Preussin hallitusta vastaan; tämä kosti Marxille saamalla Guizot'n ministeriön keväällä 1845 karkottamaan hänet Ranskasta⁴⁹. Herra Alexander von Humboldt lienee näytellyt siinä välittäjän osaa. Marx muutti Brysseliin, missä hän julkaisi 1847 ranskankielisen teoksen »Misère de la philosophie», jossa arvosteli Proudhonin kirjaa »Philosophie de la misère» (»Kurjuuden filosofia»), ja 1848 teoksen »Discours sur le libre échange» (»Tutkielma vapaakaupasta»). Samaan aikaan hänen onnistui perustaa Brysseliin Saksalainen työväenyhdistys⁵⁰ ja ryhtyä siten käytännölliseen agitaatiotyöhön. Tämä kävi hänelle sitäkin tarpeellisemmaksi, sen jälkeen kun hän ja hänen poliittiset ystävänsä olivat 1847 liittyneet jo useita vuosia toimineeseen salaiseen Kommunistien liittoon. Koko liiton organisaatio uusittiin nyt perinpohjin; entinen enemmän tai vähemmän konspiratiivinen yhdistys muuttui yksinkertaiseksi kommunistiseksi propagandajärjestöksi, joka oli vain välttämättömyyden pakosta salainen, *ensimmäiseksi* Saksan sosiaalidemokraattisen puolueen järjestöksi. Liitto oli olemassa kaikkialla, missä oli saksalaisia työväenyhdistyksiä; miltei kaikkien näiden Englannin, Belgian, Ranskan ja Sveitsin yhdistysten sekä varsin monien Saksan yhdistysten johtohenkilöt kuuluivat tähän liittoon, ja liitolla oli sängen merkittävä osa Saksan nousuvassa työväenliikkeessä. Mutta samalla liittomme ensimmäisenä korosti koko työväenliikkeen kansainvälistä luonnetta ja todisti sen myös käytännössä hyväksymällä riveihinsä englantilaisia, belgialaisia, unkarilaisia, puolalaisia jne. ja järjestämällä kansainvälisiä työväenkokouksia, varsinkin Lontoossa.

Liiton uudistaminen tapahtui kahdessa 1847 pidetyssä kongressissa. Näistä jälkimmäinen päätti kiteyttää ja julkaista puolueen periaatteet manifestissa, joka jätettiin Marxin ja Engelsin laadittavaksi. Näin syntyi »Kommunistisen puolueen manifesti»*, joka ilmestyi ensimmäisen kerran 1848 vähää ennen helmikuun vallankumousta ja on sittemmin käännetty miltei kaikille Euroopan kielille.

* Ks. tämän julkaisun 1. osaa, ss. 94—120. *Toim.*

»Deutsche-Brüsseler-Zeitung» -lehti⁵¹, jota Marx oli toimittamassa ja jossa armotta paljastettiin kotimaisen poliisikomennon ihanaus, antoi Preussin hallitukselle jälleen aiheen vaatia Marxin karkottamista, joskin tuloksetta. Mutta sitten kun helmikuun vallankumous aiheutti Brysselissäkin kansan liikehtimistä ja kun Belgiaa näytti uhkaavan mullistus, Belgian hallitus vangitsi kursailematta Marxin ja karkotti hänet maasta. Sillä välin Ranskan väliaikainen hallitus oli suvainnut Floconin välityksellä kutsua häntä jälleen Pariisiin, ja hän noudatti tätä kutsua.

Pariisissa hän esiintyi ennen muuta sitä sikäläisten saksalaisten keskuuteen levinnyttä hullutusta vastaan, että Ranskassa olisi ollut muodostettava saksalaisista työläisistä aseellisia legioonia ja vietävä niiden avulla vallankumous ja tasavalta Saksaan. Ensiksikin Saksan itsensä piti suorittaa vallankumouksensa ja toiseksi väliaikaisen hallituksen Lamartinet olisivat kavaltaaneet jo etukäteen jokaisen Ranskassa muodostuvan vallankumouksellisen muukalaislegioonan sille hallitukselle, joka oli kukistettava, niin kuin kävi Belgiassa ja Badenissa.

Maaliskuun vallankumouksen jälkeen Marx siirtyi Kölniin ja perusti siellä »*Neue Rheinische Zeitung*» -lehden, joka ilmestyi vuoden 1848 kesäkuun 1. päivästä vuoden 1849 toukokuun 19:nteen ja oli ainoa lehti, joka silloisessa demokraattisessa liikkeessä edusti proletariaatin kantaa mm. asettumalla tinkimättömästi Pariisiin vuoden 1848 kesäkuun kapinallisten⁵² puolelle, mikä sai miltei kaikki osakkeenomistajat luopumaan lehdestä. Turhaan »*Kreuz-zeitung*»⁵³ kiinnitti huomiota siihen »Chimborasso-julkeuteen», millä »*Neue Rheinische Zeitung*» hyökkäili kaikkea pyhää vastaan alkaen kuninkaasta ja kruununperillisestä aina santarmiin asti ja vieläpä preussilaisessa linnoituksessa, jossa silloin oli 8000 miestä varusväkeä; turhaan liberaalinen ja äkkiä taantumukseksi muuttunut reiniläinen poroporvaristo purki kiukkuaan; turhaan Kölnin piiritystila lakkautti syksyllä 1848 lehden pitkäköksi ajaksi, turhaan Frankfurtin oikeusministeriö vaati Kölnin prokuraattoria ajamaan syytettä kunkin artikkelin johdosta. Lehden toimittamista ja painamista jatkettiin levollisesti päiväuhdista välittämättä ja lehden levikki ja maine kasvoivat sitä enemmän, mitä kiivaammin se hyökkäsi hallitusta ja porvaristoa vastaan. Kun marraskuussa 1848 Preussissa tapahtui valtiokoikeus, »*Neue Rheinische Zeitung*» kehotti joka numerossaan etusivulla kansaa kieltäytymään verojen maksusta ja vastaamaan väkivaltaan väkivallalla. Siitä syystä ja erään toisen artikkelin vuoksi lehti haastettiin keväällä 1849 valamiesoikeuteen, mutta se sai kummallakin kerralla vapauttavan tuomion. Kun sitten vuoden 1849 toukokuun kapinat Dresdenissä ja Reininmaakunnassa⁵⁴ oli tukahdutettu ja Preussi oli aloittanut sotaretken Badenin-Pfalzin kapinaa vastaan keskittämällä ja panemalla liikekannalle huomattavia joukkoja, hallitus luuli olevansa vihdoinkin kyllin vahva nujertamaan väkivalloin »*Neue Rheinische Zeitungin*». Viimeinen — punaisella painettu — numero ilmestyi toukokuun 19. päivänä.

Marx lähti jälleen Pariisiin, mutta jo muutaman viikon kuluttua vuoden 1849 kesäkuun 13. päivän mielenosoituksesta⁵⁵ Ranskan hallitus esitti hänelle vaihtoehdon: hänen oli joko muutettava Bretagneen tai poistuttava Ranskasta. Hän katsoi viimeksi mainitun edullisemmaksi ja siirtyi Lontooseen, missä hän asuu nytkin.

Yrityksestä jatkaa »Neue Rheinische Zeitungin»⁵⁶ julkaisemista aikakauskirjan muodossa (Hampurissa 1850) täytyi jonkin ajan kuluttua luopua yhä jyrkemmin esiintyvän taantumuksen vuoksi. Kohta Ranskassa joulukuussa 1851 suoritetun vallankaappauksen jälkeen Marx julkaisi kirjan »Louis Bonaparten brumairekuun 18»* (New York 1852, toinen painos: Hampuri 1869, vähän ennen sotaa). Vuonna 1853 hän kirjoitti »Paljastuksia Kölnin kommunistijutusta» (painettiin ensin Baselissa, myöhemmin Bostonissa, hiljattain jälleen Leipzigin).

Kun Kommunistien liiton jäsenet oli tuomittu Kölnissä⁵⁷, Marx jätti poliittisen agitaatiotyön ja antautui toisaalta kymmeneksi vuodeksi tutkimaan niitä runsaita aarteita, joita British Museumin kirjasto tarjosi kansantaloustieteen alalta, ja toisaalta avustamaan »New York Daily Tribune»⁵⁸ -lehteä, joka aina Amerikan sisällissodan⁵⁹ puhkeamiseen saakka julkaisi paitsi hänen kirjoituksiaan, myös lukuisia hänen kynästään lähteneitä johtavia artikkeleita Euroopan ja Aasian oloista. Hänen hyökkäävät kirjoituksensa lordi Palmerstonia vastaan, jotka perustuivat englantilaisten virallisten asiakirjojen seikkaperäiseen tutkimiseen, painettiin Lontoossa uudelleen lentokirjasina.

Hänen monivuotisten taloudellisten tutkimuksiensa ensimmäisenä hedelmänä ilmestyi 1859 teos »Kansantaloustieteen arvostelua. Ensimmäinen vihko» (Berlin, Duncker). Se sisältää ensimmäisen yhtenäisen esityksen Marxin arvoteoriasta rahaoppi mukaan luettuna. Italian sodan⁶⁰ aikana Marx taisteli Lontoossa ilmestyneessä saksalaisessa »Das Volk»⁶¹ -lehdessä bonapartismia vastaan, joka siihen aikaan tekeytyi vapaamieliseksi ja sorrettujen kansallisuuksien vapauttajaksi, sekä sitä politiikkaa vastaan, jota Preussi silloin harjoitti yrittäen puolueettomuuden verholla kalastella sameassa vedessä. Samalla oli käytävä myös herra Karl Vogtin kimppuun, joka agitoi silloin prinssi Napoleonin (Plon-Plonin) toimeksiannosta ja Louis Napoleonin palkoissa Saksan puolueettomuuden, jopa myötätuntoisuudenkin puolesta. Vogtin mitä häpeämättömimpään, tietoisesti valheelliseen parjaustulvaan Marx vastasi kirjalla »Herra Vogt» (Lontoo 1860), jossa hän paljasti Vogtin ja muut imperialistisen valedemokraattijoukkion herrat ja todisti Vogtin niin ulkoisten kuin sisäistenkin perusteiden nojalla joulukuun keisarikunnan lahjomaksi. Tämä tuli vahvistetuksi tasan kymmenen vuotta myöhemmin: Tuileriestä⁶² 1870 löydetyssä ja syyskuun hallituksen⁶³ julkaisemassa bonapartilaisten palkkalistassa oli V-kirjaimen alla: »Vogt — lähetetty elokuussa 1859 hänelle... Fr. 40 000».

* Ks. tämän julkaisun 1. osaa, ss. 360—441. *Toim.*

Vihdoin 1867 ilmestyi Hampurissa »Pääoma. Kansantaloustieteen arvostelua. Ensimmäinen osa» — Marxin pääteos, jossa hän esittää taloudellisten ja sosialististen katsomuksiensa perusteet ja olemassaolevaa yhteiskuntaa, kapitalistista tuotantotapaa ja sen seurauksia koskevan arvostelunsa pääkohdat. Tämän käänteentekevän teoksen toinen painos ilmestyi 1872; toista osaa tekijä parhaillaan viimeistelee.

Tällä välin työväenliike oli Euroopan eri maissa taas siinä määrin vahvistunut, että Marx saattoi ajatella kauan hautomansa toiveen toteuttamista: sellaisen Euroopan ja Amerikan edistyneimmät maat käsittävän työväenyhdistyksen perustamista, joka osoittaisi niin sanoakseni ruumiillistuneessa muodossa sosialistisen liikkeen kansainvälisen luonteen niin itse työläisille kuin porvaristolle ja hallituksille proletariaatin iloksi ja vahvistukseksi ja sen vihollisten kauhuksi. Kansankokous, joka pidettiin syyskuun 28. päivänä 1864 Saint-Martin Hallissa Lontoossa osoitukseksi myötätunnosta Venäjän jälleen lannistamaa Puolaa kohtaan, antoi tilaisuuden tämän asian esittämiseen ja se hyväksyttiin suurella innostuksella. *Kansainvälinen Työväenliitto* perustettiin; kokouksessa valittiin väliaikainen Pääneuvosto, jonka sijaintipaikaksi tuli Lontoo, ja Marx oli sen samoin kuin kaikkien myöhempienkin pääneuvostojen sieluna aina Haagin kongressiin⁵ saakka. Miltei kaikki Internationaalin Pääneuvoston julkaisemat asiakirjat alkaen vuonna 1864 annetusta Perustamismanifestista aina Ranskan vuoden 1871 kansalaissotaa koskevaa julkilausumaa* myöten ovat olleet hänen laatimiaan. Marxin Internationaalissa tekemän työn kuvaaminen olisi samaa kuin itse tämän yhdistyksen historian kirjoittaminen, yhdistyksen, joka muuten yhä vielä elää Euroopan työväen muistissa.

Pariisin Kommuunin kukistuminen teki Internationaalin aseman tavattoman vaikeaksi. Se oli joutunut Euroopan historiassa etualalle hetkellä, jolla siltä oli kaikkialla riistetty mahdollisuudet jonkinlaiseen tulokkaaseen käytännölliseen toimintaan. Tapahtumat, jotka korottivat sen seitsemänneksi mahdiksi, estivät sitä samalla kokoa- masta ja panemasta liikekannalle sen omia taisteluvoimia uhaten saattaa työväenliikkeen varmaan tappioon ja lamauttaa sen vuosikymmeniksi. Lisäksi eri puolilta ilmaantui aineksia, jotka yrittivät käyttää Liiton nopeasti kasvanutta mainetta tyydyttääkseen henkilökohtaista turhamaisuuttaan tai persoonallista kunnianhimoaan eivätkä olleet selvillä Internationaalin todellisesta asemasta tai eivät piitan- neet siitä. Oli tehtävä sankarillinen päätös, ja taaskin juuri Marx teki tuon päätöksen ja ajoi sen läpi Haagin kongressissa. Internatio- naali ilmoitti vakavasti päätöksessään, ettei se ole mitenkään vastuus- sa noiden mielettömien ja epäpuhtaiden ainesten keskittymänä olleiden bakuninilaisten puuhista. Sitten, koska yleisen taantumuksen

* Ks. tämän julkaisun 2. osaa, ss. 5—12 ja 180—221. *Toim.*

vallitessa sen olisi ollut mahdotonta esiintyä kasvaneita vaatimuksia vastaavasti ja pitää vireillä toimintaa koko laajuudessaan muutoin kuin lukuisten uhrien hinnalla, josta syystä työväenliike olisi vuodattanut verensä kuiviin, Internationaali vetäytyi toistaiseksi pois näytämöltä siirtäen Pääneuvoston Amerikkaan. Myöhemmät tapahtumat ovat osoittaneet oikeaksi tämän päätöksen, jota silloin ja usein myöhemminkin moitittiin. Toisaalta tehtiin mahdottomiksi kaikki yritykset järjestää mellakoita Internationaalin nimissä, ja toisaalta taas eri maiden sosialististen työväenpuolueiden välinen kiinteä yhteys todisti, että Internationaalin herättämä tietoisuus kaikkien maiden proletariaatin solidaarisuudesta ja etujen yhteisyydestä osasi raivata tiensä ilman sillä hetkellä kahleeksi muuttunutta muodollisen kansainvälisen yhdistyksen sidettäkin.

Haagin kongressin jälkeen Marx sai vihdoin rauhan ja aikaa ryhtyä jälleen teoreettiseen työhönsä, ja toivottavasti hän saattaa jo piakkoin antaa painoon »Pääoman» toisen osan.

Niistä monista tärkeistä keksinnöistä, joilla Marx on piirtänyt nimensä tieteen historiaan, voimme huomauttaa tässä vain kahdesta.

Ensimmäinen on hänen aikaansaamansa mullistus koko maailmanhistorian käsittämisessä. Koko aikaisempi historianäkäsitys perustui luuloon, että kaikkien historiallisten muutosten perimmäisenä syynä ovat ihmisten muuttuvat aatteet ja että kaikista historiallisista muutoksista poliittiset muutokset ovat tärkeimpiä ja koko historiaa hallitsevia. Mutta sitä, mistä ihmiset saavat aatteensa ja mitkä syyt pakottavat poliittisiin muutoksiin, ei kysytty. Vain uudempaan koulukuntaan kuuluvien ranskalaisten ja osittain myös englantilaisten historiankirjoittajain mieleen tunkeutui vakaumus, että ainakin keskiajasta alkaen Euroopan historian liikkeellepanevana voimana oli ollut taistelu, jota kehittyvä porvaristo oli käynyt yhteiskunnallisesta ja poliittisesta herruudesta feodaaliaatelia vastaan. Marx todisti nyt, että koko tähänastinen historia on ollut luokkataistelujen historiaa, että kaikissa moninaisissa ja mutkikkaissa poliittisissa taisteluissa on ollut kysymys vain yhteiskuntaluokkien yhteiskunnallisesta ja poliittisesta herruudesta, entisten luokkien taistellessa herruutensa säilyttämisestä ja uusien nousevien luokkien tavoittellessa herruutta. Mutta minkä vuoksi näitä luokkia syntyy ja on olemassa? Se johtuu ajan aineellisista, kouraantuntuvista olosuhteista, joissa yhteiskunta kulloinkin tuottaa ja vaihtaa toimeentulovälineitä. Keskiajan feodaaliherruus nojautui pienten talonpoikaisyhteisöjen omavaraistalouteen, jossa tuotettiin omasta takaa miltei kaikki tarvikkeet eikä juuri lainkaan ollut vaihtoa, ja sotainen aateli oli suojaamassa niitä ulkoisilta vihollisilta ja liittämässä yhteen kansallisesti tai ainakin poliittisesti. Kaupunkien ja samalla erillisen käsiteollisuuden sekä ensin kotimaisen ja sittemmin kansainvälisen kaupankäynnin kehittyessä muodostui kaupunkiporvaristo, joka niin ikään hankki itselleen jo keskiajalla taistelussa aatelistoa vastaan etuoikeutetun säädyn aseman feodaalisessa järjestelmässä. Mutta tämä porvaristo

sai 1400-luvun puolivälistä alkaen paljon laajemman kauppalueen ja samalla uutta kiihoketta teollisuutensa kehittämiseen, kun löydettiin Euroopan ulkopuolelta uusia maita. Käsityön tunki tärkeimmillä aloilla syrjään jo tehdasmaimainen manufaktuuri, ja tämän syrjäytti viime vuosisadan keksintöjen, varsinkin höyrykoneen mahdollistama suurteollisuus, joka vuorostaan vaikutti vastaavasti kauppaan tunkien takapajuisissa maissa syrjään vanhan käsityön ja luoden kehittyneimmissä maissa nykyiset uudet kulkuneuvot, höyrykoneet, rautatiet, sähkölennättimen. Porvaristo kokosi itselleen siten yhä enemmän yhteiskunnallista rikkautta ja yhteiskunnallista voimaa, vaikkei sillä vielä pitkään aikaan ollut poliittista valtaa, joka oli aateliston ja aateliston tukeman kuningasvallan käsissä. Mutta tietyissä vaiheissa — Ranskassa suuren vallankumouksen jälkeen — se valloitti poliittisenkin vallan ja muuttui nyt vuorostaan hallitsevaksi luokaksi suhteessa proletariaattiin ja pientalonpoikaistoon. Tältä näkökannalta kaikki historialliset ilmiöt ovat selitettävissä perin yksinkertaisesti — mikäli on kylliksi yhteiskunnan kulloisenkin taloudellisen tilan tuntemusta, joka tosin tyyten puuttuu meidän ammattihistorioitsijoiltamme —, ja niin myös kunkin historiallisen aikakauden käsitykset ja aatteet saavat mitä yksinkertaisimman selityksensä tämän aikakauden taloudellisista elinehdoista ja niiden mukaisista yhteiskunnallisista ja poliittisista suhteista. Historia oli ensimmäisen kerran asetettu todellisuuspohjalle; se kouraantuntuva, mutta tähän asti kokonaan huomaamatta jäänyt tosiasia, että ihmisten täytyy ennen kaikkea syödä, juoda, asua ja pukeutua, siis *tehdä työtä* ennen kuin he voivat taistella vallasta, harrastaa politiikkaa, uskontoa, filosofiaa jne. — tuo kouraantuntuva tosiasia sai nyt vihdoinkin historialliset oikeutensa.

Sosialistiselle maailmankatsomukselle tällä uudella historiänkäsityksellä oli mitä suurin merkitys. Se todisti, että koko tähänastinen historia liikkuu luokkavastakohtissa ja luokkataisteluissa ja että aina on ollut hallitsevia ja hallittuja, riistäviä ja riistettyjä luokkia ja että ihmisten valtaenemmistön osana on aina ollut kova työ ja vähän nautintoja. Miksi näin? Vain siksi, että ihmiskunnan kaikilla aikaisemmilla kehitysasteilla tuotanto oli ollut siinä määrin kehittymätöntä, että historiallista kehitystä saattoi tapahtua ainoastaan tässä antagonistisessa muodossa, että historiallinen edistys oli suurin piirtein jäänyt pienen etuoikeutetun vähemmistön toiminnan varaan, kun taas suuret joukot oli tuomittu hankkimaan työllään niukan toimeentulon itselleen ja lisäksi yhä suurempia rikkauksia etuoikeutetuille. Mutta antaessaan täten luonnollisen ja järjellisen selityksen tähänastiselle luokkaherruudelle, jonka selityksenä muutoin olisi vain ihmisten pahuus, tämä historiantutkimus saa myös vakuuttumaan siitä, että ainakin edistyneimmissä maissa nykyajan tuotantovoimien valtavan kasvun seurauksena on katoamassa viimeinenkin tekosyy ihmisten jakamiseksi hallitseviin ja hallittuihin, riistäjiin ja riistettyihin, että hallitseva suurporvaristo on jo täyttänyt historialli-

sen tehtävänsä, että se ei enää kykene johtamaan yhteiskuntaa ja että se on muodostunut jopa tuotannon kehityksen esteeksi, mitä todistavat kauppapulat ja varsinkin viimeksi ollut valtava romahdus⁴⁵ sekä teollinen lama kaikissa maissa; että historiallinen johtosema on siirtynyt proletariaatille, luokalle, jonka koko yhteiskunnallisesta asemasta seuraa, että se voi vapauttaa itsensä ainoastaan tekemällä lopun ylipäänsä kaikesta luokkaherruudesta, kaikesta orjuudesta ja kaikesta riistosta; että yhteiskunnalliset tuotantovoimat, jotka ovat kasvaneet niin, ettei porvaristo kykene enää niitä hallitsemaan, odottavat vain sitä, että yhdistynyt proletariaatti ottaisi ne haltuunsa pystyttääkseen järjestelmän, joka antaa yhteiskunnan jokaiselle jäsenelle mahdollisuuden osallistua paitsi yhteiskunnallisten rikkauksien luomiseen, myös niiden jakoon ja hallintaan ja joka lisää tuotannon suunnitelmallisen harjoittamisen avulla yhteiskunnallisia tuotantovoimia ja niiden tuottamia tuotteita siinä määrin, että jokaisen kaikki järjelliset tarpeet tulevat taatusti tyydytetyksi yhä suuremmissa mitassa.

Toisen tärkeän löytönsä Marx teki selvittämällä lopullisesti pääoman ja työn suhteen, toisin sanoen osoittamalla sen, miten kapitalisti riistää työläistä nyky-yhteiskunnassa nykyisen kapitalistisen tuotantotavan vallitessa. Kun kansantaloustiede oli esittänyt väitteen, että työ on kaiken rikkauten ja kaiken arvon lähde, heräsi väistämättömästi kysymys: miksei näin ollen palkkatyöläinen saa kokonaisuudessaan sitä arvomäärää, minkä hän on luonut työllään, vaan hänen täytyy luovuttaa siitä osa kapitalistille? Niin porvarilliset taloustieteilijät kuin sosialistitkin vaivasivat päätään antaakseen tähän kysymykseen tieteellisesti pätevän vastauksen, mutta turhaan, kunnes vihdoinkin Marx esitti oman ratkaisunsa: Nykyinen kapitalistinen tuotantotapa edellyttää kahta yhteiskuntaluokkaa, toisaalta kapitalisteja, jotka omistavat tuotantovälineet ja elintarvikkeet, ja toisaalta mitään omistamattomia proletaareja, joilla ei ole muuta myytävää kuin työvoimansa ja joiden täytyy myydä tätä työvoimaansa saadakseen elintarvikkeita. Mutta tavararvon määrää tavaran tuottamisen ja siis myös uusintamisen kautta esineellistynyt yhteiskunnallisesti välttämätön työmäärä; keskin kertaisen ihmisen työvoiman päivä-, kuukausi- ja vuosiarvon määrää siis se työmäärä, mikä on esineellistyneenä siinä elämänvälineiden määrässä, joka tarvitaan tämän työvoiman ylläpitoon päivän, kuukauden ja vuoden aikana. Olettakaamme, että työläisen päivässä tarvitsemien elämänvälineiden tuottaminen vaatisi kuusi työtuntia eli niihin sisältyvä työ edustaisi kuuden tunnin työmäärää; työvoiman päiväarvo ilmaistaan tällöin rahasummana, jossa niin ikään on esineellistynyt kuusi työtuntia. Olettakaamme edelleen, että työläistä käyttävä kapitalisti maksaa hänelle tämän summan, siis hänen työvoimansa täyden arvon. Jos siis työläinen tekisi kapitalistille päivässä kuusi tuntia työtä, niin hän korvaisi täydellisesti kapitalistille tämän kustannukset — kuusi tuntia työtä kuuden tunnin työstä. Kapitalisti ei hyötyisi tällöin

tietysti mitään, ja siksi hän ymmärtää asian kokonaan toisin ja sanoo: »Minä olen ostanut tämän työläisen työvoiman koko päiväksi enkä kuudeksi tunniksi», ja niinpä hän teettää työläisellä työtä olosuhteista riippuen 8, 10, 12, 14 tuntia ja enemmänkin, joten seitsemän- kahdeksannen ja seuraavien tuntien tuote on palkattoman työn tuotetta ja joutuu lähinnä kapitalistin taskuun. Kapitalistin palveluksessa työläinen ei siis tuota uudelleen vain sitä työvoimansa arvoa, josta hän on saanut maksun, vaan hän tuottaa vielä ylimääräistä *lisäarvoa*, jonka anastaa ensin kapitalisti ja joka eräiden taloudellisten lakien mukaisesti jakautuu sittemmin koko kapitalistiluokan kesken ja on maankoron, voiton, pääoman kasautumisen, sanalla sanoen työtätekemättömien luokkien käyttämien ja kokoamien kaikkien rikkauksien alkulähde. Mutta täten tuli todistetuksi, että nykypäivien kapitalistit kokoavat rikkauksia samaan tapaan kuin orjanomistajat tai maaorjien työtä riistäneet feodaaliherrat anastamalla vierasta maksamatonta työtä ja että kaikki nämä riiston muodot eroavat toisistaan vain siinä, millä tavoin ja keinoin maksamaton työ anastetaan. Näin siis on riistetty viimeinenkin pohja omistavien luokkien sellaisilta ulkokultaisilta fraaseilta, että nykyisessä yhteiskuntajärjestelmässä muka vallitsee oikeus ja oikeudenmukaisuus, kaikilla on yhtäläiset oikeudet ja velvollisuudet ja kaikkien intressit ovat sopusoinnussa; nykyinen porvarillinen yhteiskunta paljastettiin ainakin edeltäjiensä veroiseksi mahtavaksi laitokseksi, jonka avulla kansan harvalukuinen ja alati pienenevä vähemmistö riistää valtavaa enemmistöä.

Näihin kumpaankin tärkeään tosiasiaan perustuu nykyaikainen tieteellinen sosialismi. »Pääoman» toisessa osassa kehitellään edelleen näitä ja muita kapitalistista yhteiskuntajärjestelmää koskevia yhtä tärkeitä tieteellisiä keksintöjä, samalla kun suoritetaan perinpohjainen mullistus kansantaloustieteen niissäkin kohdissa, joihin ensimmäisessä osassa ei vielä ole kajottu. Toivokaamme, että Marx voisi pian antaa sen painoon.

Kirjoittanut F. Engels kesäkuun puollälissä 1877

Julkaistu »Volks-Kalender» -almanakassa Braunschweigissa 1878

Julkaistaan almanakan tekstin mukaan

Suomennos saksasta